

mát szerzett a kolozsvári egyetemen. Négy évet Nagyváradon tanított. Már felnőtt fejjel pályát változtatott, biztos megélhetést, állást otthagya, hat évig a „Ion Andreescu” képzőművészeti főiskolán folytatott tanulmányokat, iparművész, pontosabban üvegtervező lett, 1973-ban. Négy évig a feketeerdői üvegyárban dolgozott, üvegtervezőként sikereket ért el a szakmában. Közben plasztikákat is készített, 1975-ös nagyváradi önálló kiállításán már ezeket mutatta be. A vásárhelyi és szegedi tárlatokon kerámikus-szobrászként szerepelt alkotásaival. A tavalyi Vásárhelyi Őszi Tárlaton Hajnalvárók című szoborsorozata díjat nyert. Ennyi a vargabetűkkel tűzdelt életpálya vázlatos rajzolata. Kotsis Nagy Margit pályaképének megrajzolásakor az életrajzi események kevésbé fontosak. Meghatározóbb a környezet, a Székelyföld és lakói, az egyetemi évek, Erdélyi szellemi kiválóságainak hatása, valamint az a kitartó útkeresés, mely egyetlen célt szolgált nála, megtalálni az önkifejezés számára legalkalmasabb közegét. Ez a képzőművészet lett.

A bölcsészeten eltöltött évek határozták meg szellemi tájékozódását. Olyan kiválóságok tanították, mint Balogh Edgár, Jancsó Elemér, Cselényi József, Szabó T. Attila, Csetri Elek, Szabó György. Az ő szellemi hatásuknak is tulajdonítható, hogy sikerült hosszas útkeresés, kitérők után megtalálni a számára legmegfelelőbbnek bizonyult kifejezési formát. A főiskolán végzett stúdiumok, az alapos és sokirányú képzés mellett iránymutatást adott számára a Bauhaus, Moholy-Nagy írásai, Kepes György munkássága. Plasztikáin végigtekintve jobbára egyforma fejű, fazonarcú figurákat látni. Szorongók, szemlélődők, töprengők, kiszolgáltatott, esendő emberek, önmagukat keresők, másokhoz kötődni akarók. Az alakjukat borító leplek — a sohasem volt ruhák — valami elvont, időtlen környezettel övezik a fejeket. A leplek, mint emlékek és tapasztalatok sokasága rakódnak a figurára és ruhaként borítják, bástyafalként védik, vagy börtönként szorítják. Ezek az általános arcok vagy félbevágott fejek sok mindent kifejeznek együtt, vagy magukban is.

Kotsis Nagy Margit valamennyi művében tartalmi az indíttatás. Addig kísérletezik, addig építkezik, míg a gondolati struktúra térformává alakul. Szobrai arasznyi méretük ellenére gyakran monumentálisnak hatnak. Közlendője érdekében a legmerészebb formai megoldásokra vállalkozik. Különböző léptékű figurákat komponál egy szoborcsoportba, minden lényegtelennek tartott anatómiai elemet elhagy. A figura tartása, feje, keze, arckifejezése a fontos, minden egyéb egyéni vonásától, karakterétől megfosztja alakjait, torzítja, redukálja a formát, ha mondanója azt követeli.

Műveit kollektív lelkiismeretünk tükrének, vagy inkább tükörcserepeinek vélhetjük. Rájuk tekintve huszadik századi önmagunkra ismerünk, lazuló emberi kapcsolatainkra, arcvésztesünkre, tétova közösségkeresésünkre, mélyülő közönyünkre.

Első önálló kiállítására készül, mely 1982-ben a szegedi Móra Ferenc Múzeumban lesz.

TÓTH ATTILA

Ritoók János
1935—1981

Az erdélyi magyar irodalmat nemcsak a könyörtelen idő ritkítja, a váratlan villámcsapások is. Ilyen váratlan villám: egy szívroham végzett Ritoók

Jánossal egy májusi éjszakán. Költő volt és tudós, a kolozsvári Korunk szerkesztőségében dolgozott, ahol igen nagy szükség volt áldozatosságára, lelkesedésére és munkabírására. Mindig a nehezebb feladatot, a súlyosabb felelősséget vállalta, mindig panasz nélkül tette a dolgát, noha a nemzetiségi élet és sorsvállalás gondjai próbára tették az ő türelmét és szívósságát is. Diákos mosollyal végezte nehéz munkáját: a

sok keserőség, úgy látszik, szívét mérgezte meg.

Írói sorsát, egész emberi valóját ez a szó határozta meg: anyanyelv. E természetes fogalom Ritoók János esetében különös jelentést kapott: az erdélyi szász apától és magyar anyjától született fiatal ember tudatos választással kötelezte el magát az édesanyjától örökölt nyelv mellett, s lett Johannes G. Miessből — édesanyja családnevét választva — Ritoók János, erdélyi magyar írástudó. Apai örökségét sem felejtette el, ellenkezőleg, azon volt, hogy az erdélyi hagyományoknak megfelelően két kultúrában szerezzen jártasságot, ha önmagát a magyar nyelvben találta is meg. Az erdélyi magyar—szász történelmi és irodalmi kapcsolatok tudós kutatójaként dolgozott, 1979-ben megjelent Kettős tükör című könyvében a magyar—szász együttélés múltját és a

két világháború közötti irodalmi kapcsolatok történetét dolgozta fel. Mint műfordító sokat tett az erdélyi német költészet tolmácsolásáért: Koszmosz szellem című, 1976-os verseskötetének függelékében, majd 1980-ban megjelent Önkihallgatás című műfordítás-kötetében egy számunkra általában ismeretlen költészet jeles egyéniségeit mutatta be.

Verseit magyarul írta: érzékeny, valomlásos költeményeket. A szülőföld szeretetéről, történelmi elkötelezettségéről, a személyiség identitásáról és a lélek hűségéről vallott általuk. „Reggel van. / Állok az ország fölött — írta Itthon című versében — Most szépet álmodom. / A legszebbet, amit ember / ezen a tájon álmodhat: / itthon vagyok.” A házsongárdi temető földjében bizonyára ezt az álmot álmodja tovább.

POMOGÁTS BÉLA

KOTSIS NAGY MARGIT MUNKÁJA